

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Θοδωρής Παπαϊωάννου¹

Το Αίτημα της Παγκόσμιας δικαιοσύνης στη Διανομή του Εμβολίου Pfizer/BioNTech και Moderna²

Τον Ιούνιο του 2020, σε άρθρο μου στο Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς³ αλλά και σε blog του Βρετανικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου⁴, υποστήριξα το επιχειρήμα ότι η εξασφάλιση μιας παγκόσμιας δίκαιης διανομής ενός πιθανού εμβολίου για τον Covid-19 θα ήταν πολύ πιο περίπλοκη από την καινοτομική ανάπτυξη του ίδιου του εμβολίου. Η συζήτηση που ξέσπασε αμέσως μετά την ανακοίνωση της Pfizer και της BioNTech, καθώς και της Moderna για εμβόλια που είναι περισσότερο από 90% αποτελεσματικά, αποδεικνύει ότι αυτό το επιχειρήμα ήταν σωστό. Ελλείπει οποιασδήποτε παγκόσμιας συμφωνίας πάνω σε μη ιδεαλιστικές αρχές απλής διανομής της τεχνολογικής καινοτομίας για τον Covid-19, αυτό που φαίνεται να έχει επικρατήσει είναι ένας «εθνικισμός εμβολίων» και το χειρότερο δυνατό σενάριο μιας διανομής που δίνει προτεραιότητα στα συμφέροντα των πλουσίων χωρών του

¹ Ανοιχτό Πανεπιστήμιο, Μεγάλη Βρετανία.

² Το παρόν άρθρο είναι μια παραπέρα ανάπτυξη των σκέψεων που δημοσιεύθηκαν στο blog του Βρετανικού Ανοιχτού Παν/μίου με τίτλο: “The Demand of Justice in the Diffusion of the Vaccine for COVID-19” <https://fass.open.ac.uk/school-social-sciences-global-studies-development/news/demand-justice-diffusion-vaccine-covid-19>

³ <https://poulantzas.gr/yliko/thodoris-papaiouannou-to-zitima-tis-exasfalisis-mias-pagkosmias-dikeis-dianomis-ton-emvolion-covid-19/>

⁴ <https://fass.open.ac.uk/school-social-sciences-global-studies-development/news/securing-globally-fair-diffusion-covid-19>

βορρά. Το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Η.Π.Α. και η ΕΕ ανακοίνωσαν γρήγορα στους πολίτες τους ότι έχουν ήδη αγοράσει εκατομμύρια δόσεις των νέων εμβολίων. Οι φτωχές χώρες του νότου είναι αναγκασμένες να μείνουν πίσω στον αγώνα τους εναντίον του Covid-19 παρ' όλο το γεγονός ότι κάποιες από αυτές τις χώρες έχουν συνεισφέρει τα μέγιστα στις κλινικές δοκιμές. Για παράδειγμα, το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε την προμήθεια 40 εκατομμυρίων δόσεων και οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν 100 εκατομμύρια δόσεις με άλλα 500 εκατομμύρια διαθέσιμες εάν χρειαστεί. Δεν έχει γίνει καμία ανακοίνωση από χώρα χαμηλού εισοδήματος ως προς την προμήθεια εμβολίων. Αυτός ο κοινωνικά άδικος αποκλεισμός των φτωχών χωρών του νότου από την καινοτομία εγείρει ζητήματα ηθικής νομιμοποίησης. Αυτά τα ζητήματα προσπάθησαν να προλάβουν χωρίς επιτυχία οι πλούσιες χώρες του Γκρουπ 20 (G20) στην πρόσφατη τηλεδιάσκεψη υπό την αιγίδα της Σαουδικής Αραβίας στο Ριάντ. Παρ' όλη την ρητορική περί της σημασίας μιας δίκαιης διανομής του εμβολίου για τον Covid-19, δεν προέκυψε κανένα πρακτικό σχέδιο το οποίο να συμπεριλαμβάνει τις φτωχές χώρες του πλανήτη στον εμβολιασμό που σύντομα θα ξεκινήσει. Οι ηγέτες των πλουσίων χωρών του G20 αναλώθηκαν σε ευχολόγια τα οποία είναι δύσκολο να κρύψουν τον «εθνικισμό του εμβολίου» από τον οποίο διέπονται αλλά και την ευλαβική στήριξη των αρχών του παγκόσμιου καπιταλισμού που ιδιωτικοποιεί την τεχνολογική καινοτομία με σκοπό την μεγιστοποίηση των κερδών. Αυτή η πραγματικότητα καλεί την παγκόσμια κοινωνία των πολιτών σε κινητοποίηση και εκστρατεία για την αποκατάσταση της αδικίας. Όπως υποστήριξα στο πρόσφατο βιβλίο μου *Inclusive Innovation for Development*⁵, η παγκόσμια κινητοποίηση και η εκστρατεία ενάντια στην άδικη διανομή της καινοτομίας ξεκινούν όταν η άνιση πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες αναγκάζει τους ανθρώπους να αποτύχουν στην ικανοποίηση των βασικών τους αναγκών (με αρνητικές συνέπειες για τη ζωή τους). Όταν οι πολίτες λοιπόν κατανοούν ότι ο λόγος για τον οποίο δεν μπορούν να αποκτήσουν ένα νέο εμβόλιο για το Covid-19 είναι οι εκ των προτέρων συμφωνίες χωρών υψηλού εισοδήματος με φαρμακευτικές εταιρείες για την εξασφάλιση προμηθειών ή των παγκόσμιων δομών καινοτομίας που έχουν αναπτυχθεί χωρίς τη δημοκρατική τους συμμετοχή, αρχίζουν να αισθάνονται πολιτικά υπεύθυνοι για την αδικία στην καινοτομία και ως εκ τούτου ενεργούν διαισθητικά, δημιουργώντας νέες κανονιστικές αρχές και προτείνοντας πρακτικές και ως εκ τούτου μη ιδεαλιστικές λύσεις για την διόρθωσή της.

⁵ <https://www.taylorfrancis.com/books/9780203729724>

Πράγματι, οι παγκόσμιοι μη κυβερνητικοί οργανισμοί και οι εκστρατείες των πολιτών, συμπεριλαμβανομένης της *Global Justice Now*⁶ και της *Cristian Aid*⁷ έχουν ήδη προειδοποιήσει για το άδικο αποτέλεσμα των τρεχόντων διαδικασιών διανομής του εμβολίου Pfizer και BioNTech. Υποστήριξαν ότι το εμβόλιο πρέπει να διανεμηθεί πρώτα στις φτωχότερες χώρες του κόσμου προκειμένου να αποφευχθεί μια «παγκόσμια λοταρία ταχυδρομικού κώδικα». Ένας τρόπος για να γίνει αυτό είναι η Pfizer και η BioNTech να θέσουν το εμβόλιο τους στην διάθεση του ΠΟΥ. Από τον Μάιο του 2020, περισσότερες από 35 χώρες και διεθνείς οργανισμοί έχουν εγγραφεί για να υποστηρίξουν το WHO COVID-19 Technology Access Pool (C-TAP) ως ένα μοναδικό αποθετήριο γνώσης και Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Intellectual Property). Ωστόσο, η Pfizer και η BioNTech δεν συμμετείχαν σε αυτήν την πρωτοβουλία εθελοντικής ευρεσιτεχνίας και επομένως ενδέχεται να αποφασίσουν να μην επιτρέψουν σε άλλες φαρμακευτικές εταιρείες να αντιγράψουν το εμβόλιο με χαμηλό κόστος για τις φτωχές χώρες. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να δημιουργήσουν τεχνητή έλλειψη εμβολίων με καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια υγεία και την οικονομία. Παρόλο που και οι δύο εταιρείες εξέφρασαν ενδιαφέρον να προμηθεύσουν την COVAX⁸, έναν ευρύ συνασπισμό κυβερνήσεων, παγκόσμιων οργανισμών υγείας, κατασκευαστών, επιστημόνων, κοινωνίας των πολιτών και φιλανθρωπικών οργανώσεων που ιδρύθηκε από την Gavi, τη Συμμαχία για τα Εμβόλια, τον Συνασπισμό για τις Καινοτομίες Επιδημικής Ετοιμότητας (CEPI) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) για την παροχή δίκαιης πρόσβασης στα εμβόλια COVID-19, δεν είναι σαφές εάν θα το πράξουν. Σε τελική ανάλυση, η Pfizer και η BioNTech μπορούν να παράγουν μόνο περιορισμένο αριθμό δόσεων κάθε χρόνο. Για αυτόν τον λόγο, είναι σημαντικό για παγκόσμια κοινωνικά κινήματα και τους υπερασπιστές της παγκόσμιας δικαιοσύνης στην καινοτομία να υποστηρίξουν ένα μη ιδεαλιστικό πρόγραμμα για απλή διανομή του εμβολίου, πιέζοντας για υποχρεωτική αδειοδότηση ή αναστολή συστημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με βάση εμπειρικά στοιχεία για την τρέχουσα και μακροπρόθεσμη επίδραση του Covid-19 στις φτωχές και περιθωριοποιημένες χώρες της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Νότια Ασίας καθώς και στρώματα πληθυσμού με πολύ χαμηλά εισοδήματα. Αυτές οι χώρες και τα κοινωνικά στρώματα έχουν λιγότερη ικανότητα να απορροφήσουν το υγειονομικό και το οικονομικό σοκ από την πανδημία. Επομένως, πρέπει να τους δοθεί προτεραιότητα έναντι των χωρών και των πληθυσμών με υψηλό εισόδημα. Η

⁶ https://www.globaljustice.org.uk/?gclid=EAlalQobChMIhY-id_87AIV2e7tCh2gHA31EAAYASAAEgLEPD_BwE

⁷ <https://www.christianaid.org.uk/>

⁸ <https://www.gavi.org/vaccineswork/covax-explained>

ιδέα της δικαιοσύνης στην καινοτομία απαιτεί μια παγκόσμια κινητοποίηση και εκστρατεία για να διασφαλιστεί όχι μόνο η ίση διανομή του νέου εμβολίου σε κάθε μέλος της παγκόσμιας κοινωνίας, αλλά ακόμη πιο σημαντικό η ισότητα των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ κάθε μέλους της παγκόσμιας κοινωνίας. Αυτή η σχετική ισότητα μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της αναγνώρισης και του σεβασμού της ευπάθειας των φτωχών χωρών στην πανδημία.